

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Crynodeb Archwilio Blynyddol 2021

Dyma ein crynodeb archwilio ar gyfer Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'n dangos y gwaith a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2021. Mae ein crynodeb archwilio'n rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru. Ceir rhagor o wybodaeth am y dyletswyddau hyn ar ein [gwefan](#).

Ynglŷn â'r Awdurdod Parc Cenedlaethol

Rhai o'r gwasanaethau y mae'r Awdurdod yn eu darparu

Ffeithiau allweddol

Mae gan yr Awdurdod 18 aelod sy'n cynrychioli'r canlynol:

- Llywodraeth Cymru – 6
- Cyngor Gwynedd – 9
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy – 3

Gwariodd yr Awdurdod £12.2 miliwn ar ddarparu gwasanaethau yn ystod 2020-21, yr awdurdod â'r gwariant uchaf o'r tri awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru a'r pedwerydd gwariant uchaf o blith yr 13 awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru a Lloegr¹.

O ran y sefyllfa ar 31 Mawrth 2021, roedd gan yr Awdurdod £9.1 miliwn o gronfeydd ariannol wrth gefn defnyddiadwy. Mae hyn yn cyfateb i 75% o wariant blynyddol yr Awdurdod ar wasanaethau, sy'n gynnydd o'i gymharu â 72% yn 2019-20. Mae'r ganran hon yn gwneud yr awdurdod yn gydradd ail uchaf o blith awdurdodau'r parciau cenedlaethol yng Nghymru a Lloegr. Gan ystyried incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau, mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy bellach yn 164% o gost net gwasanaethau'r Awdurdod, i lawr o 169% yn 2019-20, a dyma'r ganran uchaf yng Nghymru a Lloegr.

¹ Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon 2020-21

Ffeithiau allweddol

Yn 2020-21, fe grëodd yr Awdurdod £6.7 miliwn o incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau, sy'n 57% o gyfanswm ei gyllid cyffredinol, yr uchaf yng Nghymru. 41% yw'r cyfartaledd ar gyfer yr holl awdurdodau yng Nghymru a Lloegr. Mae cyfran yr Awdurdod o ran incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau'n gyfwerth â'r lefel uchaf ar gyfer Awdurdod yn Lloegr.

Yn 2020-21, cafodd 57.4% o'r holl geisiadau cynllunio eu penderfynu ar amser. Cafodd 83.5% o'r holl apeliadau cynllunio eu gwrthod, ac ni wnaeth yr aelodau unrhyw benderfyniadau a oedd yn groes i gyngor swyddogion.

Fe ymchwiliwyd i 94.8% o achosion gorfodi o fewn 84 diwrnod ond roedd yr amser a gymerwyd ar gyfartaledd i wneud gwaith gorfodi cadarnhaol yn 245.3 o ddiwrnodau.

Dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol

Fe wnaethom gwblhau gwaith yn ystod 2020-21 i gyflawni'r dyletswyddau canlynol

- **Archwilio'r Cyfrifon**

Bob blwyddyn mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod i wneud yn siŵr y rhoddir cyfrif priodol am arian cyhoeddus.

- **Gwella'n barhaus**

Roedd rhaid i'r Awdurdod sefydlu trefniadau i wneud gwelliannau parhaus hefyd, gan gynnwys cynlluniau ac adroddiadau cysylltiedig, ac roedd yn rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu a wnaeth yr Awdurdod ateb y gofynion hyn yn ystod 2020-21.

- **Gwerth am arian**

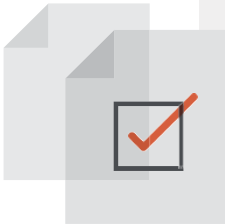
Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio pa un a yw'r Awdurdod wedi sefydlu trefniadau i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, a rhaid iddo fod wedi'i argyhoeddi ei fod wedi gwneud hyn.

- **Yr egwyddor datblygu cynaliadwy**

Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r ddyletswydd datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant a chymryd camau i'w cyflawni. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

Rydym yn parhau i gydnabod y straen enfawr ar wasanaethau cyhoeddus ac i weithio mewn ffordd sy'n ceisio lleihau'r effaith ar ymateb cyrff cyhoeddus i COVID-19, gan ddal i gyflawni ein dyletswyddau statudol.

I gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol rydym yn cwblhau prosiectau penodol, ond rydym hefyd yn dibynnu ar waith archwilio arall, a gwaith cyrff rheoleiddio. Rydym yn cymryd canfyddiadau ein gwaith archwilio i ystyriaeth wrth asesu pa un a yw'r Awdurdod wedi sefydlu trefniadau i sicrhau gwerth am arian. Caiff ein canfyddiadau a'n casgliadau eu crynhoi isod.

Yr hyn a ganfuom

Archwiliad o Gyfrifon yr Awdurdod ar gyfer 2020-21

Bob blwyddyn rydym yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod.

Ar gyfer 2020-21:

- Rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn ddiamed bod datganiadau ariannol yr Awdurdod yn gywir a theg ar 29 Tachwedd 2021, cyn y terfyn amser statudol.
- Cafodd Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Adroddiad Naratif yr Awdurdod eu paratoi yn unol â Chod CIPFA a chanllawiau perthnasol. Roeddent hefyd yn gyson â'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr Awdurdod ac â'n gwybodaeth ni am yr Awdurdod.
- Fe wnaed cynnydd o ran gwella ansawdd y datganiadau drafft a gyflwynwyd i'w harchwilio ar 27 Gorffennaf 2021. Mae cyfle o hyd ar gyfer gwelliant pellach gan ein bod wedi canfod rhai anghysonderau rhwng y datganiadau ariannol a'r papurau gwaith ategol.
- Fe wnaed nifer o newidiadau i ddatganiadau ariannol yr Awdurdod a gododd o'n gwaith archwilio, gyda'r rhain yn cael eu dwyn i sylw'r Awdurdod yn ein Hadroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ym mis Tachwedd 2021.
- Fe wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol gyhoeddi'r dystysgrif sy'n cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon ar gyfer 2020-21 wedi cael ei gwblhau.

Ein gwaith mewn ymateb i bandemig COVID-19

Mewn ymateb i bandemig COVID-19, fe newidiom ni ddull a ffocws ein gwaith archwilio perfformiad mewn llywodraeth leol a chyrrff eraill. Isod ceir crynodeb o rywfaint o'r gwaith yr ydym wedi'i wneud mewn ymateb i'r pandemig ar draws nifer o sectorau, y mae cryn dipyn ohono'n berthnasol i lywodraeth leol.

Fe gynhaliom ni brosiect i ategu ymdrechion y sector cyhoeddus trwy rannu gwersi a ddysgwyd trwy'r pandemig. Nod y prosiect yw ysgogi rhywfaint o feddwl, a chyfnewid ymarfer. [Ceir rhagor o wybodaeth ar ein gwefan.](#)

Ym mis Mawrth 2021, fe gyhoeddodd ni [adroddiad cenedlaethol](#) a oedd yn nodi trosolwg o'r cynnydd hyd yma o ran Profi, Orlhain, Diogelu yng Nghymru. Ym mis Rhagfyr 2020, fe wnaethom hefyd gyhoeddi rhai o [arsylwadau'r](#) Archwilydd Cyffredinol ar gaffael a chyflenwi Cyfarpar Diogelu Personol yn ystod pandemig COVID-19, ac yna [adroddiad](#) ar hynny ym mis Ebrill 2021. Ym mis Mehefin 2021, fe wnaethom hefyd gyhoeddi ein [hadroddiad](#) ar gyflwyno rhaglen frechu COVID-19 yng Nghymru.

Gwella'n barhaus

Fe wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol ardystio bod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau sy'n weddill dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 ar gyfer blwyddyn ariannol 2020-21, fel y'u harbedwyd gan orchymyn a wnaed dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Archwiliad Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol – Gwasanaethau Cydnerth a Chynaliadwy yn Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Yn 2020-21 fe wnaethom adolygu cydnerthedd a chynaliadwyedd gwasanaethau yn yr Awdurdod i ddarparu sicrwydd ynghylch pa mor dda yr ymdrinnid â heriau ariannol a heriau o ran capasiti. Ar y cyfan, roedd ein hadroddiad yn dod i'r casgliad bod yr Awdurdod wedi ymateb yn dda i'r pandemig ond bod yr heriau yr oedd yn eu hwynebu wedi amlygu angen i wella'i gydnerthedd a'i gynaliadwyedd yn y tymor hwy.

Astudiaethau llywodraeth leol

Yn ogystal â gwaith lleol ym mhob cyngor, bob blwyddyn rydym hefyd yn cynnal astudiaethau ar draws y sector llywodraeth leol i wneud argymhellion ar gyfer gwella gwerth am arian. Ers yr adroddiad gwella blynyddol diwethaf, rydym wedi cyhoeddi'r adroddiadau canlynol:

Gwasanaethau dewisol (Ebrill 2021)

Mae pwysau ariannol wedi peri i gynghorau ostwng gwariant a thorri gwasanaethau, ond mae'r pandemig wedi dangos bod gwasanaethau llywodraeth leol yn hanfodol i gadw pobl yn ddiogel ac yn iach. Fe wnaethom ganolbwyntio ar sut y mae cynghorau'n diffinio gwasanaethau, y systemau a'r prosesau y maent wedi'u defnyddio i adolygu gwasanaethau a pha mor gadarn yw'r rhain. Mae'r galw am rai gwasanaethau hanfodol yn dal i gynyddu ac nid yw cynghorau'n hyderus y gallant barhau i ddarparu'r gwasanaethau hyn yn wyneb y galw cynyddol a chymhleth hwn. Mae angen i gynghorau achub ar y cyfle i adnewyddu, ailgloriannu

ac ailosod yr hyn y maent yn ei wneud a dysgu o'r pandemig i greu dyfodol gwell. Cyhoeddwyd ein [hadroddiad](#) ym mis Ebrill 2021.

Adfywio canol trefi yng Nghymru (Medi 2021)

Rhwng 1950 a 1980, fe wnaeth awdurdodau lleol roi blaenoriaeth i adfywio canol trefi gan greu mannau adwerthu newydd a mwy. Fodd bynnag, mae dewisiadau polisi blaenorol, disgwyliadau newidiol defnyddwyr a datblygiadau technolegol bellach yn effeithio'n andwyol ar ganol sawl tref yng Nghymru. Ac mae'r pandemig wedi creu heriau i lywodraeth leol a'r Llywodraeth ganolog, gydag un siop ymhob saith ar strydoedd mawr Cymru bellach yn wag, er bod Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi ac ysgogi buddsoddiadau gwerth £892.6 miliwn yn y saith mlynedd ddiwethaf. Nid oes gan awdurdodau lleol y capasiti i ymateb i'r sefyllfa hon ac nid ydynt wastad yn defnyddio'r pwerau sydd ganddynt i helpu i adfywio trefi. I gyflawni'r deilliannau lleol gorau, mae angen i bolisiâu a threfniadau cydweithio gael eu halinio a'u hintegreiddio, ac mae angen i adnoddau gael eu blaenoriaethu ar ganol trefi. Cyhoeddwyd ein [hadroddiad](#) ym mis Medi 2021.

Gwaith sydd yn yr arfaeth ar gyfer 2021-22

Fe wnaethom hefyd fwrw golwg ar yr heriau a chyfleoedd allweddol sy'n wynebu'r Awdurdod. Gallai'r rhain gael effaith ar allu'r Awdurdod i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol mewn perthynas â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'r modd y mae'n defnyddio'i adnoddau.

Y risg a'r mater mwyaf arwyddocaol sy'n wynebu awdurdodau a'r sector cyhoeddus ehangach o hyd yn ystod 2021-22 yw pandemig COVID-19. Rydym wedi trefnu ein gwaith i ddarparu sicrwydd a her mewn ffordd sy'n helpu i gefnogi'r Awdurdod trwy'r cyfnod hwn. Mae ein gwaith ar gyfer 2021-22 yn cynnwys adolygiad o'r modd y mae'r Awdurdod yn hyrwyddo twristiaeth gynaliadwy.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth, ac fe'i penodir gan Ei Mawrhydi'r Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud ei waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n fwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Caiff Swyddfa Archwilio Cymru ei dwyn i gyfrif gan y Senedd.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau o werth am arian mewn llywodraeth leol, yn asesu cydymffurfiaeth â'r gofynion sy'n weddill o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a gall gynnal arolygiadau arbennig dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus a noddir ganddi ac sy'n gysylltiedig â hi, Comisiwn y Senedd a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Archwilio Cymru yw'r enw cyfunol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân sydd â'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain, fel a ddisgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.